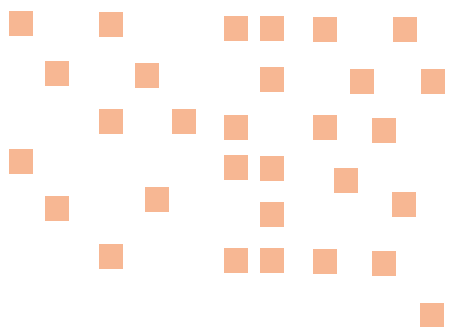

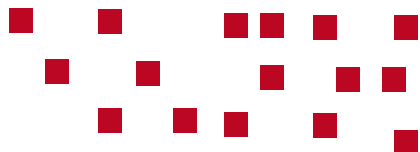
KOLUMBIA

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej

DPU-WIKP-424/85/2025
19.02.2025

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Kolumbii.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 46,6 mln (dane z 2024 r.).^[1]

Skład etniczny: Metysi i Biali 87,6%, Afro-Kolumbijczycy 6,8%, Indianie 4,3%, nieokreśleni 1,4% (dane z 2018 r.).^[2]

Skład religijny: katolicy 63,6%, protestanci 17,2% (ewangelicy 16,7%, adwentyści 0,3%, inni protestanci 0,2%), ateści 15,2%, inni.^[3]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Kolumbia (**Republika Kolumbii** – hiszp. **República de Colombia**) powstała w 1830 r. po rozpadzie państwa Wielkiej Kolumbii, w którego skład wchodziły także obecne Ekwador i Wenezuela.^[4]

Zgodnie z konstytucją z 1991 r. Kolumbia jest republiką prezydencką (prezydent jest jednocześnie głową państwa i szefem rządu). Republika Kolumbii jest państwem unitarym z podziałem władzy na wykonawczą, ustawodawczą i sądowniczą.^[5]

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Pod względem administracyjnym Kolumbia dzieli się na 32 departamenty oraz dystrykt stołeczny: Amazonas, Antioquia, Arauca, Atlantico, Bogota (dystrykt stołeczny), Bolivar, Boyaca, Caldas, Caqueta, Casanare, Cauca, Cesar, Choco, Cordoba, Cundinamarca, Guainia, Guaviare, Huila, La Guajira, Magdalena, Meta, Narino, Norte de Santander, Putumayo, Quindio, Risaralda, Archipelago de San Andres, Providencia y Santa Catalina (San Andres y Providencia), Santander, Sucre, Tolima, Valle del Cauca, Vaupes, Vichada.^[6]

¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

⁴ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

⁵ PWN, Kolumbia Ustrój polityczny, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Kolumbia-Ustroj-polityczny;4574513.html>

⁶ CIA, The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

Mapa. Podział administracyjny Kolumbii.^[7]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Głową państwa jest prezydent. wybierany bezpośrednio bezwzględną większością głosów, w razie potrzeby w dwóch turach, na jedną 4-letnią kadencję. Prezydent stoi na czele rządu i jest naczelnym dowódcą sił zbrojnych. Ostatnie wybory odbyły się 29.05.2022 r. z drugą turą 19.06.2022 r. (kolejne odbędą się 31.05.2026 r.). Reforma polityczna w 2015 r. wyeliminowała reelekcję prezydenta. Obecnie funkcję tę piastuje **Gustavo Francisco Petro Urrego**.^[8] Urrego był w przeszłości członkiem lewicowej partyzantki **Ruch 19 Kwietnia (M-19)**, przekształconej w partię polityczną. W wyborach uzyskał 50,4% głosów. Drugie miejsce zajął Rodolfo Hernandez Suarez z 47,3% głosów.^[9]

⁷ TUBS, Pikne (translation), File: Colombia, administrative divisions – et – colored (+ box).svg, CC BY-SA 3.0, 11.08.2019, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Colombia_administrative_divisions_-_et_-_colored_%28%2Bbox%29.svg

⁸ TUBS, Pikne (translation), File: Colombia, administrative divisions – et – colored (+ box).svg, CC BY-SA 3.0, 11.08.2019, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Colombia_administrative_divisions_-_et_-_colored_%28%2Bbox%29.svg

⁹ Rzeczpospolita.pl, Były członek lewicowej partyzantki nowym prezydentem Kolumbii, 20.06.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art36533401-byly-czlonек-lewicowej-partyzantki-nowym-prezydentem-kolumbii>

Funkcję wiceprezydenta pełni od dnia 7 sierpnia 2022 r. **Francia Elena MÁRQUEZ Mina**.^[10]

Rząd i premier. Prezydent Kolumbii jest zarówno głową państwa, jak i szefem rządu. Władzę wykonawczą sprawuje rząd powołany przez prezydenta.^[11]

Parlament i wybory parlamentarne. Władza ustawodawcza należy do 2-izbowego Kongresu (Senatu i Izby Reprezentantów), wybieranego w wyborach powszechnych na 4 lata. Aktualnie w **Senacie** (hiszp. **Senado**) zasiada 108 deputowanych, natomiast **Izba Reprezentantów** (hiszp. **Camara de Representantes**) liczy aktualnie 188 członków.^[12]

Ostatnie wybory parlamentarne (do obu Izb) w Kolumbii odbyły się 12 marca 2022 r.^[13] W wyniku wyborów, po 16 miejsc w Senacie uzyskały partie: **Pacto Historico** i **Partido Conservador**. 15 miejsc uzyskała **Partido Liberal**, natomiast po 14: **Partido Democratico** i koalicja **Partido Verde y Centro Esperanza**. **Partido Cambio Radical** zdobyła 11 miejsc, **Partido de la U** – 10, **Partido Comunes** – gwarantowane 5 miejsc, koalicja **Mira – Colombia Justo Libres** – 4. Ponadto gwarantowane 2 miejsca otrzymały partie reprezentujące ludności etniczne. Jeden mandat w parlamencie zarezerwowany jest dla kandydata, który w wyborach prezydenckich zajmuje drugie miejsce.^[14]

W przypadku wyborów do Izby Reprezentantów, największym zwycięzcą okazała się **Partido Liberal**, która zdobyła 33 miejsca. Tuż za nią uplasował się **Pacto Historico** z 27 miejscami. **Partido Conservador** zdobyła 26 miejsc, **Partido Centro Democratico** – 17, **Partido de la U** – 16 **Partido Verde** – 14, **Partido Comunes** – gwarantowane 5, **Coalicion Mira Justo Libres** oraz **Centro Esperanza** po 3 miejsca, natomiast po 1: **LIGA**, **Fuerza Ciudadana**, **Colombia Resiste**, **Nuevo Liberalismo**, **Polo a Polo**, przedstawiciele ludności etnicznej, **Raizal** (grupa etniczna) i reprezentant opozycji w wyborach prezydenckich.^[15]

Kolejne wybory parlamentarne przewidziane są na marzec 2026 r.^[16]

SYSTEM PRAWNY

W Kolumbii obowiązuje system prawa cywilnego, który wykazuje wpływy hiszpańskiego i francuskiego kodeksu cywilnego.^[17]

¹⁰ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

¹¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

¹² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

¹³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

¹⁴ Kolumbia online, Wyniki wyborów do kolumbijskiego rządu, 14.03.2022, <https://kolumbia.online/pl/wyniki-wyborow-do-kolumbijskiego-rzadu-2022/>

¹⁵ Kolumbia online, Wyniki wyborów do kolumbijskiego rządu, 14.03.2022, <https://kolumbia.online/pl/wyniki-wyborow-do-kolumbijskiego-rzadu-2022/>

¹⁶ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

¹⁷ CIA, The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

KARA ŚMIERCI

W Kolumbii kara śmierci nie jest orzekana i wykonywana.^[18]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

ANALIZA STATYSTYCZNA

Specyfika Kolumbii. Według autorów projektu ACLED, Kolumbia wymaga wyjątkowych rozważań metodologicznych, jeśli chodzi o analizę statystyczną, ze względu na rodzaje grup działających w jej granicach. Przemoc w Kolumbii jest podzielona między grupy przestępcze i grupy zbrojne o określonych celach politycznych. Jednak ze względu na ograniczenia w raportowaniu (środowisko niebezpieczne dla dziennikarzy), a także podobne taktyki, techniki lub procedury (TTP) obu typów grup, trudno jest rozróżnić, czy w brutalne zdarzenie zaangażowana była grupa przestępcza, czy polityczna grupa zbrojna. Czynniki ten, między innymi, przyczynia się do tego, że Kolumbia nie znajduje się wśród krajów, w których ACLED interpretuje przemoc gangów przestępczych jako wpływającą na stabilność państwa i kontrolę terytorialną w stopniu uzasadniającym zaklasyfikowanie jej jako „przemocy politycznej”, która nadaje się do włączenia do zbioru danych ACLED. W związku z tym ACLED przyjął bardziej selektywne podejście do wykluczania działalności uznanej za wyłącznie przestępczą. Konkretnie kryteria ustanowione w ramach procesów gromadzenia danych przez ACLED mają na celu, w granicach rozsądku, wykluczenie przemocy popełnionej przez lokalne grupy przestępcze (tj. „przemoc kryminalna”), przy jednoczesnym uchwyceniu przemocy popełnionej przez uzbrojone grupy o celach politycznych (tj. „przemoc polityczna”).^[19]

W 2023 r., według zestawienia ACLED, na terenie Kolumbii w wyniku różnych przypadków naruszenia bezpieczeństwa, zginęło 1940 osób (członków służb bezpieczeństwa, członków nielegalnych grup i cywili), natomiast w 2024 r. ilość wszystkich ofiar wyniosła 1737.^[20]

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Za bezpieczeństwo w kraju odpowiadają siły zbrojne Kolumbii (**hiszp. Fuerzas Militares de Colombia**) składają się one z: Armii Narodowej (**hiszp. Ejército Nacional**), Marynarki Wojennej Republiki Kolumbii (**hiszp. Armada Republica de Colombia, ARC**) w tym Straży Przybrzeżnej, Kolumbijskich Sił Powietrznych (**hisz. Fuerza Aerea de Colombia, FAC**) oraz kolumbijskiej policji narodowej. Kolumbijska Armia Narodowa to jedna z największych i najbardziej doświadczonych sił lądowych na półkuli zachodniej. Przez dziesięciolecia prowadziła operacje przeciwko powstańcom i grupom terrorystycznym. Od 1980 r. utrzymuje także mały batalion (około 250–300 żołnierzy)

¹⁸ Amnesty International (AI), *Death Sentences and Executions 2023*, 29.05.2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7952/2024/en/>

¹⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), *Armed groups in Colombia, Coding decisions on FARC dissident groups and unidentified armed actors*, 4.11.2024, <https://acleddata.com/knowledge-base/acled-methodology-for-coding-political-armed-groups-in-colombia/>

²⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, data 01.01.2023-01.01.2024 dane pobrano 15.01.2024 <https://acleddata.com/data-export-tool>

na Półwyspie Synaj w ramach Wielonarodowych Sił Obserwacyjnych (Multinational Force & Observers - MFO).^[21]

Kolumbijskie wojsko jest odpowiedzialne za obronę i utrzymanie niepodległości kraju, suwerenności narodowej i integralności terytorialnej, ale pełni także rolę w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego, która obejmuje ochronę ludności cywilnej, a także majątku prywatnego i państwowego oraz zapewnianie bezpieczeństwa. W swych działaniach wojsko koncentruje się głównie na prowadzeniu operacji antynarkotykowych, antyterrorystycznych oraz przeciw nielegalnym organizacjom zbrojnym.^[22]

Podłoże konfliktu. Kolumbijskie konflikty i wybuchy przemocy są bezpośrednim wynikiem głęboko zakorzenionego konfliktu społecznego i politycznego. Pomimo ogromnego bogactwa naturalnego, duża liczba Kolumbijczyków żyje w ubóstwie. Ubóstwo to jest szczególnie skoncentrowane na obszarach wiejskich. Podczas gdy 30% żyje poniżej granicy ubóstwa w Kolumbii miejskiej, liczba ta wzrasta do 65% w regionach wiejskich.^[23]

Pasmo przemocy zapoczątkowało zabójstwo kandydata na prezydenta z ramienia antyestablishmentowej Partii Liberalnej, Jorge Gaitana, w 1948 roku. Okres, który nastąpił później stał się znany jako **la Violencia**. W tym okresie zginęło ponad 200 tys. Kolumbijczyków, głównie chłopów. Odpowiedzialność za te wydarzenia ponosiły liberalne i konserwatywne ugrupowania **Colombian Liberal Party** i **Colombian Conservative Party**, składające się z właścicieli ziemskich.^[24] W 1958 r. obie partie doszły do porozumienia, aby położyć kres walkom. Porozumienie zapewniło wykluczenie wszystkich innych partii politycznych z systemu politycznego.^[25]

Kolejna faza przemocy oficjalnie rozpoczęła się w 1964 r. wraz z uformowaniem się dwóch odrębnych grup partyzanckich - **Rewolucyjnych Sił Zbrojnych Kolumbii – FARC** (hiszp. **Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo**) i **Armii Wyzwolenia Narodowego** (hiszp. **Ejército de Liberación Nacional, ELN**).^[26]

FARC jest to organizacją marksistowską, wojskowym skrzydłem Kolumbijskiej Partii Komunistycznej (**Partido Comunista de Colombia; PCC**). FARC jest największą z kolumbijskich grup rebeliantów, której siła szacowana jest na około 10 tys. uzbrojonych żołnierzy i tysiące zwolenników, w dużej mierze pochodzących z obszarów wiejskich Kolumbii. FARC wspiera redystrybucję bogactwa od bogatych do biednych i sprzeciwia się wpływowi, jaki międzynarodowe korporacje i zagraniczne rządy (zwłaszcza Stany Zjednoczone) miały na Kolumbię.^[27] Wywodzi się z chłopskich grup samoobrony, które kontrolowały południowe regiony kraju. Pod naciskiem elit właścicieli ziemskich, rząd podjął działania zbrojne przeciw tym

²¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 16.01.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

²² Wikipedia, National Liberation Army (Colombia), [https://en.wikipedia.org/wiki/National_Liberation_Armey_\(Colombia\)](https://en.wikipedia.org/wiki/National_Liberation_Armey_(Colombia))

²³ Justice for Colombia, About Colombia/ Colombian Armed Conflict, <https://justiceforcolombia.org/about-colombia/colombian-armed-conflict/>

²⁴ Justice for Colombia, About Colombia/ Colombian Armed Conflict, <https://justiceforcolombia.org/about-colombia/colombian-armed-conflict/>

²⁵ Justice for Colombia, About Colombia/ Colombian Armed Conflict, <https://justiceforcolombia.org/about-colombia/colombian-armed-conflict/>

²⁶ Justice for Colombia, About Colombia/ Colombian Armed Conflict, <https://justiceforcolombia.org/about-colombia/colombian-armed-conflict/>

²⁷ Britannica, FARC Colombian Militant Group, 27.01.2025, <https://www.britannica.com/topic/FARC>

oddziałom. W 1964 r. rozpoczęto operację **Marquetalia** przeciwko głównej strefie kontrolowanej przez FARC, o tej samej nazwie. Bojownicy opuścili ten region i od tego czasu zaczęli walczyć jako armia partyzancka - FARC.^[28]

FARC przeprowadzał zamachy bombowe, zabójstwa, porwania i inne ataki zbrojne na różne cele polityczne i gospodarcze w kraju; porywał także obcokrajowców dla okupu, wykonując egzekucje na wielu swoich jeńcach. Powiązania FARC z handlem narkotykami przyniosły organizacji setki milionów dolarów rocznie z podatków, które nakłada na ten handel. FARC otrzymywało także pewne zewnętrzne wsparcie dla swoich działań od innych organizacji paramilitarnych i przychylnych rządów, takich jak kubański rząd Fidela Castro.^[29]

ELN została założona przez grupę studentów zainspirowanych rewolucją kubańską i rewolucyjną filozofią Che Guevary po powrocie z Kuby w 1965 r.^[30] Jest to jedna z najpotężniejszych organizacji przestępczych w Ameryce Łacińskiej. Ze względu na swoją ekspansję i wzmocnienie w Wenezueli w ostatnich latach, stała się dwunarodową grupą partyzancką.^[31]

Początkowo ELN koncentrowała się na porwaniach, wymuszeniach i atakach na infrastrukturę naftową. Z czasem stała się głęboko zaangażowana w międzynarodowy handel narkotykami. ELN składa się z ponad 6 tys. członków, w tym sieci bojowników infiltrujących ludność cywilną. Siły te są podzielone między Kolumbię i Wenezuelę, ale ich cele w każdym kraju są inne. Tradycyjnie w Kolumbii ELN poświęca się konfrontacji z państwem w ramach zbrojnej rewolucji i walki z innymi grupami przestępczymi. W Wenezueli działa bardziej jako siły paramilitarne wspierające rząd Nicolása Maduro.^[32]

ELN działa w co najmniej 231 gminach w 19 departamentach Kolumbii i w ośmiu z 24 stanów Wenezueli. W Kolumbii ich główne bastiony znajdują się w departamentach **Chocó, Norte de Santander i Arauca**. Jest również obecna w departamentach **Antioquia, Bolívar, Cauca, Valle del Cauca, Nariño i Vichada**. Departamenty te są kluczowe ze względu na uprawę koki, produkcję kokainy i transgraniczne korytarze do Ekwadoru i Wenezueli.^[33]

W 2016 r. rząd Kolumbii i Rewolucyjne Siły Zbrojne Kolumbii (FARC) podpisały porozumienie pokojowe, na mocy którego ogólnokrajowa organizacja FARC została oficjalnie rozwiązana i przekształcona w partię polityczną, obecnie o nazwie **Comunes Party**.^[34] Wraz z ratyfikacją porozumienia rozpoczął się proces rozbrojenia rebeliantów i oddawania broni przedstawicielom ONZ. Partyzanci zaczęli wtedy

²⁸ Justice for Colombia, About Colombia/ Colombian Armed Conflict, <https://justiceforcolombia.org/about-colombia/colombian-armed-conflict/>

²⁹ Britannica, FARC Colombian Militant Group, 27.01.2025, <https://www.britannica.com/topic/FARC>

³⁰ Justice for Colombia, About Colombia/ Colombian Armed Conflict, <https://justiceforcolombia.org/about-colombia/colombian-armed-conflict/>

³¹ Insight Crime, ENL, 18.06.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/elc-profile/>

³² Insight Crime, ENL, 18.06.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/elc-profile/>

³³ Insight Crime, ENL, 18.06.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/elc-profile/>

³⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Armed groups in Colombia, Coding decisions on FARC, 2.11.2024, <https://acleddata.com/knowledge-base/acledd-methodology-for-coding-political-armed-groups-in-colombia/>

powracać do normalnego życia cywilnego. Niektórzy byli partyzanci zajęli się polityką i zdobyli miejsca w Kongresie.^{[35][36]}

Jednak kilku podkomendnych FARC odmówiło demobilizacji po zawarciu porozumienia pokojowego. Przed demobilizacją podział organizacyjny FARC składał się z siedmiu „bloków”, z których każdy zawierał pięć lub więcej „frontów” z około 200 bojownikami. Te „fronty” stanowią dziś podstawę wielu grup dysydenckich, które zachowują swoją tożsamość organizacyjną i terytorium działania, ale istnieją również bliżej nieokreślone fronty dysydenckie pochodzące z FARC.^[37]

Terenem działania odłamów **FARC**, które nie zaakceptowały porozumienia, jest w szczególności **południowa część kraju i Równiny Wschodnie**, tereny położone w pobliżu granicy z Wenezuelą oraz południowo-zachodnie departamenty: **Cauca, Valle del Cauca i Nariño**, a także zachodnie departamenty: **Chocó i Antioquia**.^[38] Aktualnie, według ACLED, w Kolumbii działa kilkadziesiąt różnych odłamów FARC.^[39]

W przeciwieństwie do wcześniejszej jednorodnej struktury FARC, grupy zbrojne złożone z byłych członków FARC działają obecnie jako koalicja frakcji ze zmiennymi sojuszami, w ramach której różni przywódcy koordynują działania w oparciu o swoje interesy handlowe. Grupy te zajmują się obecnie głównie uprawą koki, handlem narkotykami, nielegalnym wydobywaniem minerałów i wymuszeniami.^[40]

W 2024 r. toczyły się rozmowy pokojowe z ELN. W 2023 r. zawarto pierwsze sześciomiesięczne zawieszenie ognia, które przedłużono w sierpniu 2024 r., jednak wskutek zabójstwa 2 żołnierzy kolumbijskich i ranienia ok. 20 w ataku ELN, proces pokojowy zawieszono.^[41]

Oprócz dwóch głównych aktorów konfliktu FARC i ENL, w kraju działa również wiele innych grup rebelianckich o charakterze przestępczym, z których największą jest **Clan del Golfo**, znany jest również jako Gaitanistyczne Siły Samoobrony Kolumbii (**hiszp. Autodefensas Gaitanistas de Colombia, AGC**), a wcześniej nazywany **Los Urabeños i Clan Úsuga**. Jest to obecnie największy kartel narkotykowy w kraju. Oprócz handlu narkotykami Clan del Golfo zajmuje się także nielegalnym wydobywaniem minerałów^[42] i wymuszeniami oraz jest odpowiedzialny za liczne morderstwa i wysiedlenia. Jego siedziba znajduje się w regionie **Urabá w Antioquia**. Oddziały tej grupy są obecne jednak w co najmniej 20 departamentach Kolumbii. Są aktywne także wzdłuż wybrzeża

³⁵ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

³⁶ Kolumbia online, Krótka historia traktatu pokojowego w Kolumbii, 26.09.2021, <https://kolumbia.online/pl/krotka-historia-traktatu-pokojowego-w-kolumbii/>

³⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Armed groups in Colombia, Coding decisions on FARC, 2.11.2024, <https://acleddata.com/knowledge-base/acled-methodology-for-coding-political-armed-groups-in-colombia/>

³⁸ Insight Crime, FARC, 23.11.2023, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/farc-profile/>

³⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Colombia, 01.01.01.2022-31.03.2024, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁴⁰ Insight Crime, Ex-FARC Mafia, 11.03.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/ex-farc-mafia/>

⁴¹ AP, Colombia suspends peace talks with ELN rebel group after a deadly attack on the military, 19.09.2024, <https://apnews.com/article/colombia-eln-rebels-ceasefire-petro-387caf06b740869e2087eb3b90934393>

⁴² Kolumbia jest pierwszym na kontynencie producentem platyny i drugim producentem złota. Wydobywa się także duże ilości srebra, niklu, żelaza i miedzi. Kraj ten jest również największym światowym dostawcą szmaragdów. Travel Planet, Gospodarka Kolumbii, <https://www.travelplanet.pl/przewodnik/kolumbia/gospodarka.html>

Karaibów, w mieście **Medellín** oraz w departamentach takich jak **Chocó, La Guajira, Valle del Cauca Bolívar, Antioquia, César, Kordoba i Norte de Santander**.^{[43][44][45]}

Demobilizacja FARC spowodowała rywalizację grup, które nie poparły porozumienia pokojowego o pozostawione przez FARC terytorium i wywołała konflikt między AGC a ELN. Grupy starły się w Chocó, Antioquia, Bolívar i Norte de Santander, a także w innych sporadycznych konfliktach w innych departamentach.^[46]

Prezydent Gustavo Petro dostosowuje swoją strategię *Total Peace* (Całkowitego Spokoju), aby wynegocjować zakończenie konfliktu w Kolumbii z głównymi grupami zbrojnymi w kraju, uciekając się do ponownej presji militarnej na organizacje, które wycofały się z rozmów. Prowadzi również dialog regionalny, co jest skutecznym narzędziem do ograniczenia przemocy. W ciągu pierwszego roku od objęcia urzędu przez Petro w sierpniu 2022 r., główne grupy zbrojne w kraju - ELN, dysydenci FARC i AGC - wykorzystały negocjacje z rządem, aby rozszerzyć swoją obecność i zaostrzyć rywalizację między sobą o kontrolę nad nielegalnymi gospodarkami. W 2024 r. rząd wznowił wywieranie presji militarnej na te grupy, które utknęły w martwym punkcie w rozmowach pokojowych i wielokrotnie naruszały zawieszenie broni, które podpisały.^[47]

Z analizy ACLED wynika, że po gwałtownym spadku przemocy w 2023 r., przemoc między siłami bezpieczeństwa a grupami zbrojnymi wzrosła w 2024 r. o 21%. Większość tych incydentów dotyczyła **Klanu Gulf**, frakcji FARC-Centralnego Sztabu Generalnego (EMC) kierowanej przez „**Ivána Mordisco**” od czasu porzucenia negocjacji w kwietniu 2024 r. oraz ELN po zakończeniu rocznego zawieszenia broni z grupą w sierpniu 2024 r.^[48]

Zmniejszenie stosowania przemocy przez grupy zbrojne nie nastąpiło równomiernie w całym kraju. Na przykład **Cauca** - najbardziej brutalny departament w kraju - nie doświadczył znaczącego spadku przemocy w 2024 roku. Z kolei w południowo-zachodnim departamencie **Nariño** średnia miesięczna liczba brutalnych wydarzeń w pierwszych 11 miesiącach 2024 r. spadła o 52% w porównaniu z 2023 r. Przyczyną tego spadku może być fakt, że rząd podjął pierwszą próbę przeniesienia rozmów pokojowych na poziom regionalny - i miało to miejsce właśnie w Nariño - jednym z czterech departamentów z największymi uprawniami koki i siedliskiem aktywności grup zbrojnych.^[49]

W styczniu 2025 r. Kolumbie ogarnęła znowu fala przemocy. Począwszy od 16 stycznia 2025 partyzancka Narodowa Armia Wyzwolenia (ELN) rozpoczęła skoordynowaną ofensywę przeciwko dysydentom byłego FARC w regionie Catatumbo. W ciągu kilku godzin walki wybuchły na różnych frontach z udziałem

⁴³ Wikipedia, **Clan del Golfo**, https://en.wikipedia.org/wiki/Clan_del_Golfo

⁴⁴ Insight Crime, **Gaitanistas – Gulf Clan**, 05.12.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/urabenos-profile/>

⁴⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), **Armed Groups in Colombia**, <https://acleddata.com/knowledge-base/ACLED-methodology-for-coding-political-armed-groups-in-colombia/>

⁴⁶ Insight Crime, **Gaitanistas – Gulf Clan**, 05.12.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/urabenos-profile/>

⁴⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), **Conflict Watch 2025, Colombia, Peace talks in Narino may be a litmus test for Petro's bid to end Colombia's conflict**, 2025, <https://acleddata.com/conflict-watchlist-2025/colombia/>

⁴⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), **Conflict Watch 2025, Colombia, Peace talks in Narino may be a litmus test for Petro's bid to end Colombia's conflict**, 2025, <https://acleddata.com/conflict-watchlist-2025/colombia/>

⁴⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), **Conflict Watch 2025, Colombia, Peace talks in Narino may be a litmus test for Petro's bid to end Colombia's conflict**, 2025, <https://acleddata.com/conflict-watchlist-2025/colombia/>

szeregu grup zbrojnych, w tym w kolumbijskiej Amazonii i regionach centralnych. Co alarmujące, wiele grup zbrojnych biorących udział w obecnych walkach prowadzi również rozmowy pokojowe z rządem.^[50]

Prognozuje się zmiany w polityce negocjacyjnej rządu. Po pierwsze, rząd odszedł od tradycyjnych rozmów pokojowych na szczeblu krajowym, takich jak te z ELN, które omawiają szerokie kwestie, takie jak reformy polityczne lub gospodarcze. Zamiast tego, nacisk kładzie się na dialogi lokalne, aby zająć się konkretnymi problemami każdego regionu. Zamiast dążyć do kompleksowej demobilizacji, rząd prosi grupy zbrojne o zmniejszenie przemocy wobec cywilów. Po drugie, Bogota podjęła kluczową decyzję o zwiększeniu presji militarnej na niemal wszystkie grupy zbrojne w nadziei na odzyskanie przez państwo nad nimi wpływu. Chociaż wydaje się mało prawdopodobne, aby kolumbijskie siły państwowe były w stanie powstrzymać pogarszające się warunki bezpieczeństwa, nie mówiąc już o pokonaniu zdecydowanej większości tych grup zbrojnych, rząd rozumie teraz, że bez presji militarnej te grupy mają niewielką motywację, aby dotrzymać swojej części jakiegokolwiek umowy.^[51]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

W dniu 24.01.2025 r. Prezydent Kolumbii wydał dekret dający mu nadzwyczajne uprawnienia do przywrócenia porządku w wiejskim regionie **Catatumbo** graniczącym z Wenezuelą, który został zniszczony przez wybuch przemocy między rywalizującymi grupami zbrojnymi, w którym zginęło ok.100 osób, a 32 tys. zostały wewnętrznie przesiedlone. Dekret ten daje mu 270 dni na wprowadzenie godziny policyjnej, ograniczenie ruchu drogowego i podjęcie innych kroków, które normalnie naruszałyby prawa obywatelskie Kolumbijczyków lub wymagałyby zgody Kongresu.^[52]

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

ANALIZA STATYSTYCZNA

Według danych ACLED, w 2023 r. w 1921 w różnego rodzaju incydentach śmierć poniosło 1418 cywilów, z kolei w 2024 r. odnotowano 1136 ofiar cywilnych, w 1545 incydentach.^[53] W okresie od 01.01.2023 do 31.12.2024 najbardziej niebezpiecznymi regionami były prowincje: **Antioquia, Cauca, Arauca i Norte de Santander**.^[54]

W przypadku Kolumbii najwięcej ludności ginie od ataków z bronią palną na pojedyncze osoby lub niewielkie grupy osób (2-4). Motywy zabójstw często nie są znane, niekiedy ofiary mogą mieć związki z grupami przestępczymi. Najczęściej są

⁵⁰ Crisis Group, Colombia from „Total Peace” to „Local Peace”, 30.01.2025, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/colombia-total-peace-local-peace>

⁵¹ Crisis Group, Colombia from „Total Peace” to „Local Peace”, 30.01.2025, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/colombia-total-peace-local-peace>

⁵² Al. Jazeera, Colombia's Petro decrees emergency powers amid deadly border area violence 24.01.2024, <https://www.aljazeera.com/news/2025/1/24/colombias-petro-decrees-emergency-powers-amid-deadly-border-area-violence>

⁵³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, Civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, Civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

intencjonalnym celem ataków. Zdarzają się także grupowe egzekucje. Zwykle ataki takie mają miejsce na terenach będących pod kontrolą uzbrojonych grup. Około 09.12.2024 r. na obszarze wiejskim gminy Argelia (Cauca) siły wojskowe odkryły masowy grób zawierający szczątki pięciu osób, w tym nieletniego. Podejrzewa się, że ofiary zostały stracone przez dysydencki front Carlos Patino FARC.^[55]

Mapa. Miejsca śmierci cywilów w Kolumbii w okresie: 01.01.2024-31.12.2024 ^[56]

⁵⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, Civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), (grafika wykonana przez WIKP w programie PowerBI, na podstawie danych ACLED i OpenStreetMap). filtry: Colombia, Civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

Prowincja (admin1)	Liczba zdarzeń	Liczba ofiar
Antioquia	231	215
Cauca	263	201
Arauca	176	102
Choco	92	82
Putumayo	68	75
Norte de Santander	135	72
Valle del Cauca	86	65
Bolivar	74	48
Narino	48	38
Cesar	37	29
Huila	33	28
Santander	34	26
La Guajira	43	23
Magdalena	32	21
Caqueta	21	18
Atlantico	30	17
Bogota, D.C.	33	12
Cordoba	17	11
Suma	1545	1136

Tabela. Regiony największego ryzyka dla ludności cywilnej w okresie: 01.01.2024-31.12.2024, na podstawie danych ACLED^[57]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

DZIAŁANIA WOJENNE

W dniu 21 października 2023 r. wenezuelskie siły bezpieczeństwa przeprowadziły atak powietrzny na tereny przygraniczne. W wyniku tych działań, jedna osoba zginęła (oraz ranne zostało jedno dziecko) w Tibu (Norte de Santander). W 2024 r. na terenie Kolumbii nie odnotowano działań zbrojnych, które wymierzone byłyby w ludność cywilną.^[58]

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

Na terenach działań nielegalnych oddziałów zbrojnych, ludność cywilna bywa ofiarą punktowych ataków ze strony walczących stron, w których każdorazowo ginie

⁵⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, Civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), (grafika wykonana przez WIKP w programie PowerBI, na podstawie danych ACLED i OpenStreetMap). filtry: Colombia, Civilians, Air drone strike, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

niewielka ilość osób. Wśród ustalonych sprawców najczęściej o ataki na cywilów oskarżane są bojówki **Clan del Golfo**, różne frakcje **FARC** oraz **ELN**.^[59]

Około 09.06.2023 r. na obszarze wiejskim gminy San Lorenzo (Cauca) członkowie ELN zabrali siłą z domu mężczyznę i zabili na drodze. Przed śmiercią sprawcy powiedzieli rodzinie, że zamierzają zabić mężczyznę, ponieważ nie chcą, aby ludzie z El Plateado (gmina Argelia) przebywali w okolicy. Członkowie ELN już wcześniej grozili mu, mówiąc mu, że musi opuścić gminę.^[60]

W dniu 12.11.2024 r. w San Rafael (Valle del Cauca) dysydenci FARC Yair Bermudez zastrzelili dwóch rolników na farmie El Paraiso. Przyczyna ataku nie jest znana.^[61]

Ofiary oddziałów rebelianckich to najczęściej członkowie lub osoby powiązane z inną grupą rebeliancką, liderzy organizacji, rolnicy, osoby przypadkowe, ludność tubylcza. Motywy zabójstw w wielu przypadkach nie są wyjaśnione.^[62]

Członkowie nielegalnych oddziałów zbrojnych przeprowadzają samosądy, zastraszają miejscową ludność, próbują wymusić haracze.^[63] Nielegalne grupy zbrojne prowadzą przymusowy werbunek do oddziałów i dopuszczają się przemocy seksualnej wobec kobiet mieszkających na danym obszarze. Niekiedy próbują wygnać lokalną ludność rdzenną lub afro-amerykańską i pozbawić ją dostępu do zasobów, w tym w szczególności do ziemi.^[64]

DZIAŁANIA ODWETOWE

W okresie od 01.01.2023 r. do 31.12.2024 r. na terenie nie odnotowano działań zbrojnych, które wymierzone byłyby w ludność cywilną.

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU ZBROJNEGO

Chociaż zauważalne są w Kolumbii pewne postępy w ograniczaniu przemocy wynikającej z konfrontacji grup zbrojnych z powodu porozumień o zawieszeniu broni, obawy związane z rekrutacją dzieci, przemocą ze względu na płeć, skażeniem minami lądowymi, wysiedleniami, mobilnością i ograniczeniami dostępu utrzymują się na obszarach dotkniętych obecnością uzbrojonych grup.^[65]

⁵⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), (grafika wykonana przez WIKP w programie PowerBI, na podstawie danych ACLED i OpenStreetMap). filtry: Colombia, Civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), (grafika wykonana przez WIKP w programie PowerBI, na podstawie danych ACLED i OpenStreetMap). filtry: Colombia, Civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), (grafika wykonana przez WIKP w programie PowerBI, na podstawie danych ACLED i OpenStreetMap). filtry: Colombia, Civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), (grafika wykonana przez WIKP w programie PowerBI, na podstawie danych ACLED i OpenStreetMap). filtry: Colombia, Civilians, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁶³ Wikipedia, National Liberation Army (Colombia), [https://en.wikipedia.org/wiki/National_Liberation_Army_\(Colombia\)](https://en.wikipedia.org/wiki/National_Liberation_Army_(Colombia))

⁶⁴ ReliefWeb, ACAPS Risk Report: Colombia - Escalation of armed violence in Cauca (07 December 2023), 07.12.2023, https://reliefweb.int/attachments/a0e5617f-8a15-43b6-b0a9-462f06414198/20231207_ACAPS_Colombia_analysis_hub_risk_report_escalation_of_armed_violence_in_Cauca.pdf

⁶⁵ UN OCHA (UN Office for Coordination of Humanitarian Aid), Colombia, <https://www.unocha.org/colombia>

Obecnie rząd Kolumbii i ONZ starają się przede wszystkim budować odporność społeczności, w tym uruchomiły plan reagowania humanitarne, biorąc pod uwagę priorytety danej społeczności. Plan ten jest zgodny z inicjatywą flagową OCHA. Ma ona na celu przeprojektowanie reakcji humanitarnej opartej na bezpośrednich informacjach i kształtowanej przez same społeczności.^[66]

Oszacowano, że w 2024 r. pomocy humanitarnej w Kolumbii potrzebowało 8,3 mln osób, w tym około 2,9 mln wenezuelskich migrantów i uchodźców przebywających w tym kraju. Powtarzające się klęski żywiołowe, wewnętrzny konflikt zbrojny, ciągły napływ wenezuelskich migrantów i uchodźców oraz powrót prawie miliona Kolumbijczyków z Wenezueli w ostatnich latach nadwyrężyły lokalne służby w Kolumbii i pogorszyły sytuację w zakresie dostępu do żywności, wody, opieki medycznej, infrastruktury sanitarnej, źródeł utrzymania, czy schronienia, zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich.^[67]

W Kolumbii aż 13 mln populacji nie posiada bezpieczeństwa żywnościowego, czego przyczyną w dużej mierze są konflikty. Światowy Program Żywnościowy (WFP) wspiera wysiłki rządu na rzecz osiągnięcia zerowego poziomu głodu poprzez takie działania jak transfery pieniężne, lokalne zakupy za pośrednictwem stowarzyszeń rolników i promowanie zrównoważonych przedsięwzięć. Narzędzia te mają również na celu zapobieganie niedożywieniu, w tym niedoborom mikroelementów i otyłości, zwłaszcza u dzieci w wieku szkolnym. Niemniej w latach 2023/2024 programem tym objęty był tylko 1 mln ludności.^[68]

Kolumbia jest jednym z największych odbiorców pomocy humanitarnej Unii Europejskiej w Ameryce Łacińskiej - od 1994 r. przeznaczono na nią ponad 441 mln euro. W 2024 r. UE przeznaczyła ponad 30 mln euro na pomoc humanitarną. Pomoc UE pomaga zapewnić podstawowe usługi, takie jak opieka zdrowotna, ochrona, edukacja, woda i urządzenia sanitarne oraz inne usługi dla grup szczególnie wrażliwych, które napotykają strukturalne bariery w dostępie.^[69]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW NIEZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

TERRORYZM

Działania grup rebelianckich noszą znamiona aktów terrorystycznych z użyciem środków wybuchowych np. min. W latach 2023-2024, wojsko zapobiegło ok. 200 próbom zamachów z użyciem takich środków. Miny i inne środki wybuchowe są podkładane na drogach, w pobliżu komisariatów policji, szkół i innych instytucji, ale także często na obszarach rolnych.^[70]

Nielegalne ugrupowania często używają także granatów ręcznych. W latach 2023-2024 odnotowano 95 wydarzeń z użyciem granatu ręcznego. W wyniku wybuchu

⁶⁶ UN OCHA (UN Office for Coordination of Humanitarian Aid), Colombia, <https://www.unocha.org/colombia>

⁶⁷ USAID (US Agency for International Development), Colombia, <https://www.usaid.gov/humanitarian-assistance/colombia>

⁶⁸ WFP (World Food Program), Colombia, <https://www.wfp.org/countries/colombia>

⁶⁹ EU (European Commission), Colombia, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/latin-america-and-caribbean/colombia_en

⁷⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, Civilians, disrupted weapons use, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

zginęło 5 osób. Granatów używa się przede wszystkim do ataków na wojsko, policję i służby bezpieczeństwa, ale także na lokalne biznesy, np. te które odmawiają płacenia haraczu. Np. w dniu 27.08.2024 r. w Cucuta - North (Norte de Santander) dwie niezidentyfikowane osoby rzuciły granat w lokalną firmę w sektorze Comuna, zabijając jednego funkcjonariusza ochrony. Członek klanu Gulf wziął odpowiedzialność za atak. Lokalna firma otrzymywała w przeszłości groźby, dlatego władze podejrzewają, że atak może być z tym związany. Świadkowie twierdzą jednak, że lokal jest często odwiedzany przez przestępców i członków partyzantki, dlatego inną hipotezą jest również wyrównanie rachunków między grupami przestępczymi.^[71]

W dniu 10.09.2024 r. w Timbiqui (Cauca) członkowie dysydenckiego frontu FARC Rafaela Aguilery wystrzelili ładunki wybuchowe z drugiego brzegu rzeki Timbiqui w kierunku patrolu marynarki wojennej. W wyniku eksplozji rannych zostało ośmiu wojskowych, w tym trzech ciężko, zniszczone zostały trzy domy i uszkodzonych ponad 200 innych w okolicach centrum miasta. Podejrzewa się, że atak był odwetem na siłach państwowych za operacje, w wyniku których kilku członków grupy zbrojnej zginęło na obszarze wiejskim Timbiqui.^[72]

07.12.2024 r. odnotowano również jeden zamach samobójczy w Jamundi (Valle del Cauca) członek dysydenckiego frontu Jaime Martinez FARC zdetonował bombę na własnym motocyklu, po zatrzymaniu się na policyjnym punkcie kontrolnym. Eksplozja spowodowała śmierć podejrzanego i 14 rannych, w tym siedmiu cywilów i siedmiu funkcjonariuszy policji. Jeden z rannych funkcjonariuszy zmarł kilka dni później z powodu ciężkich ran. Podejrzewa się, że mężczyzna uruchomił ładunek wybuchowy ze strachu przed zatrzymaniem przez policję. Nie wiadomo, czy początkowym celem był policyjny punkt kontrolny, czy też mężczyzna zmierzał w inne miejsce.^[73]

W 2024 r. przeważały ataki na prywatne biznesy sklepy, bary, kawiarnie, obiekty przemysłowe.^[74]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

Pozaprawne zabójstwa. Pozaprawne zabójstwa są w Kolumbii jedną z podstawowych strategii działania nielegalnych ugrupowań. Można odnotować również podobne działania ze strony wojska i policji, jednak w porównaniu z działaniami rebeliantów należą one do rzadkości. Np. W dniu 03.10.2024 r. w Ibagué (Tolima) osoba została znaleziona martwa na posterunku policji wkrótce po jej zatrzymaniu. Policja zgłosiła śmierć jako samobójstwo, ale członkowie społeczności, w tym rodzina zmarłego, oskarżają policję o torturowanie i egzekucję ofiary w pozasądowym zabójstwie.^[75]

07.12.2024 r. w Sonso (Valle del Cauca) żołnierz zastrzelił mężczyznę w dzielnicy Pantanillo po tym, jak ten odmówił zatrzymania się na wojskowym punkcie

⁷¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, explosions/remote violence, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, explosions/remote violence, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, explosions/remote violence, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁴ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, explosions/remote violence, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, attack, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

kontrolnym. Według wojska, mężczyzna próbował strzelać w kierunku żołnierzy. Mężczyzna zmarł w wyniku odniesionych obrażeń. Władze wszczęły dochodzenie przeciwko podejrzanemu żołnierzowi.^[76]

Pozaprawne uprowadzenia. W Kolumbii dochodzi także do porwań ze strony grup rebelianckich oraz gangów przestępczych. W latach 2023 i 2024 ACLED odnotowuje ok. 260 takich przypadków rocznie. Liczby te mogą się różnić zależnie od źródeł, ale także od zakresu definicji „porwania” lub „zaginięcia”.^[77]

Zgodnie z raportem USDOS za rok 2023, według Biura Prokuratora Generalnego od 01.01.2023 r. do 01.08.2024 r. nie było żadnych formalnych skarg dotyczących wymuszonych zaginięć. Inne podmioty zgłosiły inne liczby, które różniły się znacznie w zależności od roli konkretnego podmiotu i ich definicji zaginięcia. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich zgłosiło otrzymanie w tym okresie powiadomień o 121 przypadkach. Krajowy Instytut Medycyny Sądowej i Prawnej zarejestrował 3 290 przypadków w tym samym okresie. 124 z nich dotyczyło Afrokolumbijczyków, 29 dotyczyło ludności rdzennej, 1 316 dotyczyło kobiet, a 19 dotyczyło członków społeczności lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych, queer lub interpłciowych (LGBTQI+). Spośród 3 290 przypadków władze znalazły 126 osób martwych i 1 326 żywych; 1 838 pozostało zaginionych. Według Najwyższej Rady Sądownictwa do 30.06.2023 r. wydano 16 wyroków skazujących przeciwko 10 osobom oskarżonym w związku z porwaniami.^[78]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

W Kolumbii dochodzi do protestów i strajków o gwałtownym przebiegu. Ich powodem są najczęściej kwestie ekonomiczne. Inicjatorami i sprawcami przemocy oraz aktów wandalizmu są głównie protestujący, w tym studenci. Np. w dniu 01.05.2024 r. w Bogocie - Teusaquillo, podczas demonstracji z okazji Międzynarodowego Dnia Pracy, uczestnicy zamieszek zdewastowali 10 dworców autobusowych i 10 autobusów systemu transportu publicznego w pobliżu kampusu Universidad Nacional, przy alei NQS. Uczestnicy zamieszek rzucali ładunkami wybuchowymi w autobusy i dworce autobusowe, zanim interweniowała Narodowa Jednostka Policji ds. Dialogu i Utrzymania Porządku (UNDMO). Starcia między uczestnikami zamieszek a funkcjonariuszami UNDMO, trwały kilka godzin zanim demonstranci zostali rozproszeni. Nie było żadnych ofiar.^[79]

W 2024 r. nie odnotowano żadnych ofiar śmiertelnych tego typu wydarzeń, w 2023 r. w czasie strajków i protestów zginęły 4 osoby.^[80]

⁷⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, attack, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, abduction, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁸ USDOS (US Department of State), 2023 Country Reports on Human Rights Practices: Colombia, 23.04.2024, <https://www.state.gov/reports/2023-country-reports-on-human-rights-practices/colombia/>

⁷⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, violent demonstration, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁸⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, violent demonstration, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Po demobilizacji FARC i wycofaniu się z kolumbijskiego krajobrazu przestępczego w połowie 2010 r., próżnia władzy na terytorium, które zajmowała organizacja, doprowadziła do rekonfiguracji równowagi sił. Wśród grup przestępczych, które wykorzystały tę zmianę były ELN i Gaitanistas. Uzyskały one znaczną władzę terytorialną i przestępczą. Podobnie dysydenckie grupy FARC, w mniejszym stopniu grupa FARC Marquetalia, której władza koncentruje się na granicy z Wenezuelą^[81]

Inne grupy również zajmują własne terytoria i bezpośrednio uczestniczą w gospodarkach przestępczych, takich jak handel narkotykami, nielegalne wydobywanie i wymuszenia. Wśród nich wyróżniają się paramilitarne grupy, takie jak Pachencia, Caparros i Puntilleros. Istnieją także mniejsze lokalne siatki przestępcze. Od gangów w obszarach miejskich, takich jak Medellín i Buenaventura, po grupy takie jak La Oficina, niegdyś zbrojne skrzydło kartelu z Medellín.^[82]

Nielegalne grupy zbrojne, kartele narkotykowe i gangi przestępcze działają we wszystkich departamentach, w których uprawia się, przetwarza lub transportuje kokę (departamenty: Nariño, Cauca, Putumayo, Caquetá, Meta, Guaviare, region Catatumbo w departamencie Norte de Santander, północna część Antioquia i południowa część Bolívar). Ryzyko z tym związane jest szczególnie wysokie na obszarach wiejskich w pobliżu granic z Panamą, Wenezuelą i Ekwadorem, w Parque Nacional Natural de La Macarena w Departamencie Meta oraz miastach portowych Buenaventura w departamencie Valle de Cauca, Turbo w departamencie Antioquia i Tumaco w departamencie Nariño.^[83]

Wśród grup przestępczych działających w Kolumbii wyróżnia się pochodzący z Wenezueli gang o nazwie „Tren de Aragua” (pociąg Aragua). Ww. organizacja jest zamieszana w przestępstwa takie jak handel ludźmi, w tym m.in. w celu wykorzystywania seksualnego, oraz handel narkotykami. (por. opracowanie WIKP nr DPU-WIKP-424/331/2023, z dnia 30.11.2023).^{[84][85]}

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Prawo Kolumbii przewiduje wolność przemieszczania się wewnętrznego, podróży zagranicznych, emigracji i repatriacji. Rząd na ogół przestrzega tych praw, choć

⁸¹ Insight Crime, Colombia Profile, 31.07.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/colombia/>

⁸² Insight Crime, Colombia Profile, 31.07.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/colombia/>

⁸³ UK Foreign and Commonwealth Office, Foreign Travel Advice – Colombia, 14.02.2025, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/colombia>

⁸⁴ El Pais, Tren de Aragua, the Venezuelan criminal gang spreading terror from Chile to Colombia, 29.06.2023, <https://english.elpais.com/international/2023-06-29/tren-de-aragua-the-venezuelan-criminal-gang-spreading-terror-from-chile-to-colombia.html>

⁸⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

zdarzają się wyjątki. Operacje wojskowe i brak bezpieczeństwa na niektórych obszarach wiejskich ograniczają swobodę przemieszczania się ludności.^[86]

Od 2023 r. swoboda przemieszczania się znacznie się poprawiła wraz z procesem pokojowym, ale nadal jest ograniczona przez trwającą przemoc w niektórych regionach, z których wiele jest domem dla zmarginalizowanych grup. W ciągu pierwszych sześciu miesięcy 2023 r., prawie 19 tys. osób zostało przesiedlonych głównie z powodu gróźb ze strony uzbrojonych grup. Podróżowanie w niektórych odległych obszarach jest dodatkowo ograniczone przez nielegalne punkty kontrolne obsługiwane przez grupy przestępcze i partyzanckie.^[87]

Ugrupowania zbrojne ograniczają ludności swobodę poruszania się poprzez nakładanie swego rodzaju nieformalnych lockdownów, w tym organizację blokad dróg, ogłaszanie godziny policyjnej, zaminowywanie terenów, utrzymywanie posterunków kontrolnych na obszarach, gdzie nadal prowadzona jest nielegalna uprawa roślin i handel narkotykami.^[88] Wiele ludzi nie ma wtedy dostępu do żywności, służby zdrowia, a dzieci nie mogą uczęszczać do szkół. W ciągu pierwszych trzech miesięcy 2023 r. około 18 tys. osób musiało pozostawać w swoich domach. Dotyczy to zwłaszcza wiejskich społeczności w departamentach Choco i Cauca.^[89]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Większość populacji mieszka na północy i zachodzie, gdzie znajdują się możliwości rolnicze i zasoby naturalne; rozległe łąki llanos na południu i wschodzie, które stanowią około 60% kraju, są słabo zaludnione.^[90]

W miastach zamieszkuje 82,4% całkowitej populacji Kolumbii (2023).^[91] Szacowane tempo urbanizacji wynosi 1,01% rocznie (2020-25 r.).^[92]

Główne skupiska miejskie Kolumbii to Bogota (11,508 mln mieszkańców), Medellin (4,102 mln), Cali (2,864 mln), Barranquilla (2,349 mln), Bucaramanga (1,381 mln), Cartagena (1,088 mln) (dane z 2023 r.).^[93]

Kolumbia jest już wysoce zurbanizowana, a ponad 80% jej populacji to mieszkańcy miast, dlatego duża część migracji to migracje pracownicze z miast lub obszarów podmiejskich do (innych) miast, gdzie migrujący często wracają do miejsc pochodzenia. Nadal obserwowany jest duży przepływ formalnych pracowników ze wsi do miast, którzy zwykle już nie powracają, a po zdobyciu wykształcenia i kwalifikacji często wjeżdżają z kraju. Młodzi ludzie są prawie trzy razy bardziej

⁸⁶ USDOS (US Department of State), 2023 Country Report on Human Rights Practices: Colombia, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107648.html>

⁸⁷ Freedom House, Freedom in the World 2024 - Colombia, <https://freedomhouse.org/country/colombia/freedom-world/2024>

⁸⁸ Integral Human Development, Country Profiles, Colombia, <https://migrants-refugees.va/country-profile/colombia/>

⁸⁹ NRC, 5 things you should know about confinement in Colombia, 05.06.2023, <https://www.nrc.no/perspectives/2023/5-things-you-should-know-about-confinement-in-colombia/>

⁹⁰ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

⁹¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

⁹² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

⁹³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

skłonni do przeprowadzki niż osoby dojrzałe, co przyspiesza proces starzenia się wsi. Obserwowany proces selektywnej migracji pogłębia istniejące różnice między dużymi obszarami metropolitalnymi a obszarami wiejskimi.^[94]

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

Przymusowe wysiedlenia są powszechne z powodu przemocy wśród partyzantów, grup paramilitarnych i kolumbijskich sił bezpieczeństwa. Ludność afro-kolumbijska i rdzenna jest najbardziej dotknięta. Nawet po zawarciu przez rząd Kolumbii w grudniu 2016 r. porozumienia pokojowego z FARC, ryzyko wysiedleń pozostaje, ponieważ inne grupy rebeliantów wypełniają pustkę pozostawioną przez FARC. Według stanu na kwiecień 2023 r. w Kolumbii prawie 6,9 miliona osób było wewnątrznie przesiedlonych. Szacunki te mogą zaniżać rzeczywiste liczby, ponieważ wiele osób wewnątrznie przesiedlonych nie jest zarejestrowanych.^[95]

Przyczynami przymusowych przesiedleń są także klęski żywiołowe, jak również zakupy gruntów na dużą skalę pod projekty deweloperskie.^[96]

Jakkolwiek Kolumbia to kraj posiadający rozwinięte ustawodawstwo w zakresie problemu wewnętrznych przesiedleń, istnieje jednak wyraźna rozbieżność pomiędzy tym, co stanowi prawo, a tym, co jest wdrażane na poziomie regionalnym i lokalnym. Niemniej jednak UNHCR podejmuje wysiłki mające na celu wspieranie społeczności dotkniętych konfliktem oraz udzielania im pomocy na rzecz powrotu oraz relokacji.^[97]

W przypadku IDP mieszkających na obszarach miejskich, UNHCR i krajowe organizacje pozarządowe dążyły do legalizacji nieformalnych osiedli. Pomogło to zapewnić lepszy dostęp do usług rządowych, energii i urządzeń sanitarnych, a także zmniejszyć stygmatyzację związaną z brakiem tytułu prawnego do lokalu mieszkalnego. Ponadto liczne organizacje międzynarodowe i lokalne działają na rzecz reintegracji, rozwiązania konfliktu, edukacji oraz zaufania instytucjonalnego.^[98]

UCHODźCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Kolumbijczycy od wielu lat ubiegają się o azyl w Ekwadorze. Pod koniec 2024 r. UNHCR odnotował 71,5 tys. uchodźców z Kolumbii ubiegających się azyl/status uchodźcy. Państwo to w dużej mierze polega na UNHCR, jeśli chodzi o pomoc udzielaną uchodźcom.^[99]

Do końca 2023 r. 29,2 tys. uchodźców z Kolumbii przebywało w Boliwariańskiej Republice Wenezueli i Kanadzie - 7 000 osób. Ponad połowa kolumbijskich osób ubiegających się o azyl - 178 750 - przebywała w Stanach Zjednoczonych, a kolejna jedna czwarta (76 500) w Hiszpanii.

⁹⁴ Science Direct, Curiel R.P., Dominiquez M.Q., Lora E., O'Clery N., Mobility between Colombian cities is predominantly repeat and return migration, 06.2022, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0198971522000187>

⁹⁵ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>

⁹⁶ Integral Human Development, Country Profiles, Colombia, <https://migrants-refugees.va/country-profile/colombia/>

⁹⁷ UNHCR (U High Commissioner for Refugees), Colombia, <https://reporting.unhcr.org/operational/operations/colombia>

⁹⁸ The Borgen Project, 9 fact about IDP's in Colombia, <https://borgenproject.org/idps-in-colombia/>

⁹⁹ UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Multi Year Strategy 2023-2025, Ecuador, https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/2024-05/Ecuador-strategy-2024_0.pdf

Ponadto w 2023 r. ponad 18,8 tys. Kolumbijczyków przekroczyło dżunglę Darien, kierując się na północ, zaś do 30.09.2024 r., przekroczyło ją ponad 14,9 tys., co stanowi 6% przybywających do Panamy i drugą co do wielkości narodowość odbywającą tę niebezpieczną podróż.^[100]

Dżungla Darien (tzw. Darien Gap) jest najniebezpieczniejszym szlakiem migracyjnym na świecie. Brak jest tam drogi kołowej. Jest to odległe, przejście na granicy Kolumbii i Panamy, które składa się z ponad sześćdziesięciu mil gęstego lasu deszczowego, stromych gór i rozległych bagien. Jest to jedyny lądowy szlak łączący Amerykę Środkową i Południową. W ciągu ostatnich kilku lat stało się wiodącym punktem tranzytowym dla migrantów poszukujących pracy i bezpieczeństwa w Stanach Zjednoczonych, ponieważ władze zamknęły inne szlaki powietrzne i morskie.^[101]

Stany Zjednoczone Ameryki i Hiszpania były głównymi odbiorcami kolumbijskich wniosków o azyl w 2023 i 2024 roku. W latach 2023 i 2024 UNHCR zaobserwował tendencję wzrostową w liczbie wniosków o azyl składanych przez Kolumbijczyków. Do połowy 2024 r. złożono 116,8 tys. nowych wniosków, co stanowi wzrost o 18% w porównaniu z pierwszą połową 2023 r.^[102]

Emigracja z Kolumbii na dużą skalę rozpoczęła się w połowie XX wieku, z powodu braku pracy i możliwości ekonomicznych oraz konfliktu zbrojnego. Głównymi krajami docelowymi dla Kolumbijczyków były początkowo Wenezuela, Stany Zjednoczone i Ekwador w późnych latach 60-tych i wczesnych 70-tych.^[103]

Pod koniec lat 90-tych XX wieku, wraz z rozwojem konfliktu zbrojnego, Hiszpania i inne kraje europejskie również stały się popularnymi celami podróży dla Kolumbijczyków. Ostatnio ograniczenia imigracyjne w tych krajach, zachęciły Kolumbijczyków do przenoszenia się do innych krajów Ameryki Południowej, takich jak np. Chile. Obecnie Kolumbia pozostaje krajem emigracji i największym krajem wysyłającym migrantów w Ameryce Południowej.^[104]

PODSUMOWANIE

Kolumbia jest republiką prezydencką.

Kara śmierci nie jest w Kolumbii orzekana ani wykonywana.

Od lat sześćdziesiątych XX w. w Kolumbii toczy się konflikt zbrojny między siłami zbrojnymi Kolumbii a nielegalnymi organizacjami zbrojnymi, w tym przede wszystkim Rewolucyjnymi Siłami Zbrojnymi Kolumbii (hiszp. Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo – FARC) oraz Armią Wyzwolenia Narodowego (hiszp. Ejército de Liberación Nacional – ELN). Od podpisania w 2016 r. porozumienia

¹⁰⁰ UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Multi Year Strategy 2023-2025, Ecuador, https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/2024-05/Ecuador-strategy-2024_0.pdf

¹⁰¹ Council on Foreign Relations, Roy D., Crossing the Darien Gap: Migrants Risk Death on the Journey to the USA, 22.07.2024, <https://www.cfr.org/article/crossing-darien-gap-migrants-risk-death-journey-us>

¹⁰² UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Multi Year Strategy 2023-2025, Ecuador, https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/2024-05/Ecuador-strategy-2024_0.pdf

¹⁰³ Integral human Development, Country Profiles, Colombia, <https://migrants-refugees.va/country-profile/colombia/>

¹⁰⁴ MPI (Migration Policy Institute), Carvajal D., As Colombia Emerges from Decades of War, Migration Challenges Mount, 13.04.2017, <https://www.migrationpolicy.org/article/colombia-emerges-decades-war-migration-challenges-mount>

pokojowego z FARC, skala działań zbrojnych zmniejszyła się, jednak część oddziałów pozostaje nadal aktywna.

Obecnie na terytorium Kolumbii nie odnotowuje się większych działań wojskowych. Na terenach zajmowanych przez nielegalne grupy nie dochodzi do ataków na ludność cywilną na dużą skalę, ale do częstych, celowych ataków, w dużej mierze w efekcie działań o charakterze kryminalnym (np. ataki poprzedzają próby różnego rodzaju wymuszeń). Sprawcy i motywy, w większości przypadków nie są znane.

Konflikty toczą się głównie w północno-wschodniej części kraju. Najmniej bezpiecznymi regionami Kolumbii są przede wszystkim departamenty położone przy granicy z Wenezuelą: Cauca, Antioquia oraz Norte de Santander.

Toczące się walki powodują masowe przesiedlenia ludności cywilnej wewnątrz kraju i zagranicę. Podejmowane są wysiłki mające na celu wspieranie społeczności dotkniętych konfliktem oraz udzielania im pomocy na rzecz powrotu oraz relokacji.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIABIBLIOGRAFIA:

1. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Colombia, 01.01.2023-31.12.2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
2. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), Conflict Watch 2025, Colombia, Peace talks in Narino may be a litmus test for Petro's bid to end Colombias's conflict, 2025, <https://acleddata.com/conflict-watchlist-2025/colombia/>
3. Al. Jazeera, Colombia's Petro decrees emergency powers amid deadly border area violence 24.01.2024, <https://www.aljazeera.com/news/2025/1/24/colombias-petro-decrees-emergency-powers-amid-deadly-border-area-violence>
4. Amnesty International (AI), Death Sentences and Executions 2023, 29.05.2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/7952/2024/en/>
5. AP, Colombia suspends peace talks with ELN rebel group after a deadly attack on the military, 19.09.2024, <https://apnews.com/article/colombia-eln-rebels-ceasefire-petro-387caf06b740869e2087eb3b90934393>
6. Britannica, FARC Colombian Militant Group, 27.01.2025, <https://www.britannica.com/topic/FARC>
7. CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Colombia, 12.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/colombia/>
8. Council on Foreign Relations, Roy D., Crossing the Darien Gap: Migrants Risk Death on the Journey to the USA, 22.07.2024, <https://www.cfr.org/article/crossing-darien-gap-migrants-risk-death-journey-us>
9. Crisis Group, Colombia from „Total Peace” to „Local Peace”, 30.01.2025, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/colombia/colombia-total-peace-local-peace>
10. El Pais, Tren de Aragua, the Venezuelan criminal gang spreading terror from Chile to Colombia, 29.06.2023, <https://english.elpais.com/international/2023-06-29/tren-de-aragua-the-venezuelan-criminal-gang-spreading-terror-from-chile-to-colombia.html>
11. European Commission (EU), Colombia, https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/latin-america-and-caribbean/colombia_en
12. Freedom House, Freedom in the World 2024 - Colombia, <https://freedomhouse.org/country/colombia/freedom-world/2024>
13. Insight Crime, Colombia Profile, 31.07.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/colombia/>
14. Insight Crime, ENL, 18.06.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/eln-profile/>

15. Insight Crime, Ex-FARC Mafia, 11.03.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/ex-farc-mafia/>
16. Insight Crime, FARC, 23.11.2023, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/farc-profile/>
17. Insight Crime, Gaitanistas – Gulf Clan, 05.12.2024, <https://insightcrime.org/colombia-organized-crime-news/urabenos-profile/>
18. Integral Human Development, Country Profiles, Colombia, <https://migrants-refugees.va/country-profile/colombia/>
19. Justice for Colombia, About Colombia/ Colombian Armed Conflict, <https://justiceforcolombia.org/about-colombia/colombian-armed-conflict/>
20. Kolumbia online, Krótka historia traktatu pokojowego w Kolumbii, 26.09.2021, <https://kolumbia.online/pl/krotka-historia-traktatu-pokojowego-w-kolumbii/>
21. Kolumbia online, Wyniki wyborów do kolumbijskiego rządu, 14.03.2022, <https://kolumbia.online/pl/wyniki-wyborow-do-kolumbijskiego-rzadu-2022/>
22. MPI (Migration Policy Institute), Carvajal D., As Colombia Emerges from Decades of War, Migration Challenges Mount, 13.04.2017, <https://www.migrationpolicy.org/article/colombia-emerges-decades-war-migration-challenges-mount>
23. NRC, 5 things you should know about confinement in Colombia, 05.06.2023, <https://www.nrc.no/perspectives/2023/5-things-you-should-know-about-confinement-in-colombia/>
24. PWN, Kolumbia Ustrój polityczny, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Kolumbia-Ustroj-polityczny;4574513.html>
25. ReliefWeb, ACAPS Risk Report: Colombia - Escalation of armed violence in Cauca, 07.12.2023, https://reliefweb.int/attachments/a0e5617f-8a15-43b6-b0a9-462f06414198/20231207_ACAPS_Colombia_analysis_hub_risk_report_escalation_of_armed_violence_in_Cauca.pdf
26. Rzeczpospolita.pl, Były członek lewicowej partyzantki nowym prezydentem Kolumbii, 20.06.2022, <https://www.rp.pl/polityka/art36533401-byly-czlonек-lewicowej-partyzantki-nowym-prezydentem-kolumbii>
27. Sience Direct, Curiel R.P., Dominiquez M.Q., Lora E., O'Clery N., Mobility between Colombian cities is predominantly repeat and return migration, 06.2022, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0198971522000187>
28. The Borgen Project, 9 fact about IDP's in Colombia, <https://borgenproject.org/idps-in-colombia/>
29. TUBS, Pikne (translation), File: Colombia, administrative divisions – et – colored (+ box).svg, CC BY-SA 3.0, 11.08.2019, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Colombia_administrative_divisions_-_et_-_colored_%28%2Bbox%29.svg

30. Travel Planet, Gospodarka Kolumbii,
<https://www.travelplanet.pl/przewodnik/kolumbia/gospodarka.html>
31. UK Foreign and Commonwealth Office, Foreign Travel Advice – Colombia,
14.02.2025, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/colombia>
32. UN OCHA (UN Office for Coordination of Humanitarian Aid), Colombia,
<https://www.unocha.org/colombia>
33. UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Multi Year Strategy 2023-
2025, Ecuador, https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/2024-05/Ecuador-strategy-2024_0.pdf
34. UNHCR (UN High Commissioner for Refugees), Colombia,
<https://reporting.unhcr.org/operational/operations/colombia>
35. USAID, Colombia, <https://www.usaid.gov/humanitarian-assistance/colombia>
36. USDOS (US Department of State), 2023 Country Reports on Human Rights
Practices: Colombia, 23.04.2024, <https://www.state.gov/reports/2023-country-reports-on-human-rights-practices/colombia/>
37. WFP (World Food Program), Colombia, <https://www.wfp.org/countries/colombia>
38. Wikipedia, Clan del Golfo, https://en.wikipedia.org/wiki/Clan_del_Golfo
39. Wikipedia, National Liberation Army (Colombia),
[https://en.wikipedia.org/wiki/National_Liberation_Armey_\(Colombia\)](https://en.wikipedia.org/wiki/National_Liberation_Armey_(Colombia))